

Валентина ПЕРЕДИРІЙ

**МАТЕРІАЛИ ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ЗУНР НА
СТОРІНКАХ “ЛІТОПISУ ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ”
(1929–1939 рр.), (1991–1995 рр.):
ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ**

Охарактеризовано документи, воєнно-історичні хроніки періоду визвольних змагань 1918–1923 рр., мемуари та біографічні нариси чільних діячів ЗУНР, що публікувалися на сторінках “Літопису Червоної Калини”.

Ключові слова: “Літопис Червоної Калини”, редакція, ЗУНР, визвольні змагання.

Період визвольних змагань першої чверті ХХ ст. в українській історії посідає особливе місце. За масштабами подій, гостротою воєнно-політичної боротьби і вагомим, хоч короткотривалим, їх результатом – здобуттям державної самостійності – він не має аналогів. Уже дев’яносто років події цього періоду є об’єктом підвищеної уваги науковців.

Про обсяги дослідження теми свідчить науково-бібліографічна праця “Українська революція і державність (1917–1920 рр.)”, видана Національною бібліотекою імені В. І. Вернадського у 2001 р.¹ У роботі зроблено спробу зареєструвати та систематизувати доробок з теми і зафіксовано книги, брошури, автореферати, статті з журналів, збірники та інші матеріали, надруковані за період 1917–2000 рр. Але ця об’ємна праця не висчерпує теми і, висвітлюючи її як явище в цілому і за окремими аспектами, дозволяє виділити питання, які вимагають глибшого й ґрунтовнішого вивчення. Це стосується, зокрема, питання історії Західно-Української Народної Республіки, реєстр публікацій з якого нараховує тільки п’ятсот шість позицій². А між тим список джерел до історії українських визвольних змагань за 1914–1921 рр., укладений І. Шендриком і опублікований на сторінках “Літопису Червоної Калини” у 1931–1939 рр., займає у річниках видання більше сотні сторінок³. Тому, враховуючи дату дев’яносторіччя початку Листопадової акції, на часі є, очевидно, укладання бібліографії до історії ЗУНР, яка б більш повно охопила напрацьовані на сьогодні матеріали.

Серед представлених у праці “Українська революція і державність (1917–1920 рр.)” джерел названо “Календар-альманах Червоної Калини” та “Літопис Червоної Калини”. Відомості про “Літописи Червоної Калини” зафіксовано у 179 позиціях – це вибрані публікації авторів журналу. Зарахування матеріалів календаря-альманаху та “Літопису Червоної Калини” у фундаментальне науково-бібліографічне видання свідчить про їх популярність серед науковців. Однак по-

дана у праці інформація ще не повністю вичерпує всіх джерельних мемуарних і документальних матеріалів, опублікованих на сторінках періодичних видань “Червоної Калини”.

В історії львівської періодики назва “Літопис Червоної Калини” зустрічається двічі. Перший журнал видавався у 1929–1939 рр. кооперативом із однойменною назвою. Видавничий кооператив “Червона Калина” був заснований 17 серпня 1921 р.⁴ відомими стрілецькими старшинами, імена яких пов’язані з розвитком українських визвольних змагань 20-х рр. ХХ ст. Надзірну раду кооперативу очолив колишній комендант куреня Українських Січових Стрільців, отаман Української Галицької армії Степан Шухевич⁵, директором став старшина УСС, сотник УГА, один із засновників і керівників Української Військової Організації (УВО) Осип Назарук⁶, членами управи були колишні старшини УСС Михайло Матчак⁷, Левко Лепкий⁸ і відомий видавець, член УВО, колишній старшина УГА Іван Тиктор⁹. За назву видавничого кооперативу його керівники взяли народний символ, що має глибокі історичні корені й у фольклорних творах розшифровується як художній образ життєстверджуючого значення¹⁰. У роки визвольних змагань символічний образ червоної калини повторювався у заголовках стрілецьких видань¹¹, прозвучав як лейтмотив стрілецького гімну¹².

Керівники кооперативу “Червона Калина” ставили завдання видавати праці з історії України, спогади про визвольні змагання, художні твори на воєнну тематику. Стратегічну мету видавничої роботи колективу влучно сформулював на сторінках календаря-альманаху “Червоної Калини” один з перших командирів легіону УСС М. Галущинський¹³: “В’язати порвані нитки великої народної традиції – історії, шляхом свіжого націплювання учити ще вчорашніх безбатченків, що в них є слава, своє велике минуле”¹⁴. Для колишніх старшин української армії така мета, за її масштабами та значенням, була, в певному сенсі, продовженням боротьби за національне відродження. Повернувшись до цивільного життя, вони за вишколом і переконаннями залишалися військовими, котрі лише змінили вид зброї. На сторінках періодичних видань “Червоної Калини” систематично друкувалися звернення до колишніх старшин і стрільців УГА із закликами “громадно” (масово) вступати у члени видавничого кооперативу, писати спогади про воєнні події та надсилати їх у видавництво¹⁵. У відозві книгарсько-видавничої спілки “Червона Калина” була надрукована конкретна програма дій¹⁶, що у важкі роки зневіри після втрати державності прозвучала як запорака не втраченої боєздатності та військової єдності. Таким чином, до участі в роботі видавництва були залучені ширші кола стрілецтва, які підтримали “Червону Калину” коштами, відгукнулися на прохання збирати та надсилати матеріали про воєнні роки, взялися до написання спогадів. Часопис мав офіційний підзаголовок: “Ілюстрований журнал історії та побуту”, хоча для розкриття його змісту відповіднішим було б визначення “воєнно-історичний журнал”, що вживалося в критиці на це видання та його рекламі. Видавався часопис до липня 1939 року.

“Літопис Червоної Калини” почав виходити, коли стало очевидним, що зібрані про визвольні змагання матеріали потребують системного та планомірного опублікування¹⁷. На сторінках журналу друкувалися аналітичні статті, мемуари ветеранів, документальні та біографічні матеріали, бібліографія й художні твори, які

стосувалися теми воєнної історії. Тематика публікацій групувалася навколо вузлових воєнно-політичних подій періоду визвольних змагань. Аналізувалися воєнні дії українських армій у Галичині та на Наддніпрянщині, детально описувався перебіг вирішальних боїв під Крутами, Чортковим, Кам'янець-Подільським, Мотовилівкою та іншими пунктами воєнних сутичок. Спогади ветеранів про окремі епізоди боїв чи критичні моменти бойових операцій склалися у загальну картину розвитку визвольної боротьби. Біографічні матеріали про життя та діяльність воєнних командирів і стрільців давали можливість уявити історичні події в особах.

За десятирічний період існування “Літопису Червоної Калини” на сторінках місячника опубліковано близько тисячі розвідок, спогадів, документів, заміток, більш ніж півтораста фотографій і репродукцій рисунків років визвольних змагань. Вартість цих публікацій як джерел вивчення історії дослідники визнали ще в період функціонування видання. “Вже тепер не знайдете ні одного історичного нарису, ні однієї джерельної праці з часів наших недавніх визвольних змагань, які не покликувалися б на матеріали, поміщені, в “Літописі Червоної Калини”, – читаємо в замітці, що підсумовує десятирічну працю видавництва¹⁸. Цінність публікацій журналу насамперед в тому, що надруковані на їх сторінках спогади були написані “по живих слідах” – невдовзі після закінчення воєнних подій, які автори ще добре пам’ятали, напружено осмислювали і прагнули описати для майбутніх поколінь. Перегляд прізвищ авторів публікацій і зазначених ними відомостей про військові звання засвідчує, що спогади писали переважно офіцери високих рангів та досвідчені старшини українських армій¹⁹. Ці публікації містять багатий фактичний матеріал, що базується на власних спостереженнях, особистих щоденниках та листах, документах військових штабів і друкованих джерелах. Під частиною спогадів зазначено місце і час їх написання, що є важливим критерієм при оцінці їх вартості як джерел. Автори спогадів були свідомі того, що беруть на себе завдання детально описати воєнні події, які в недалекому майбутньому будуть оцінюватись як історичні. Враховувалась і можливість того, що опублікований спогад буде прочитаний кимось із учасників подій і, можливо, доповнений або виправлений на сторінках “Літопису Червоної Калини”, оскільки редакція саме з цією метою запровадила спеціальну рубрику. Отже, роки написання спогадів, склад авторів журналу, а також завдання, які вони ставили, дають підстави розраховувати на вірогідність та інформаційну насиченість опублікованих матеріалів.

У 1991–1996 рр. у Львові видавався “Літопис Червоної Калини”, який був задекларований як продовження однойменного часопису 30-х рр. ХХ ст.²⁰ Шеф-редактором журналу стала Оксана Ходак, заступником і редактором Роман Коритко. Відновлений часопис планувалося видавати як історико-краєзнавчий журнал, що, у порівнянні з виданням 30-х рр., розширювало його зміст. Публікації часопису були згруповані у постійних розділах і рубриках, об’єднаних темою української історії, етнографії та краєзнавства.

Відповідно до потреб суспільства знати історію української держави, яка щойно проголосила незалежність, редакція “Літопису Червоної Калини” звернулася до висвітлення її “утаємнених” за часів радянського режиму сторінок. Уперше, після півстолітньої заборони, у відновленому журналі друкувалися матеріали про українське стрілецьтво. Автори публікацій мали змогу розкрити історію українських

військових формувань у 1914–1921 рр., розповісти про маловідомі події та факти часів визвольної боротьби, оприлюднити тексти військових і політичних документів, що були закриті в архівах та спецфондах. Журнал знайомив читачів із маловідомими на той час героїчними постатями сподвижників українських визвольних змагань, подаючи джерельний матеріал, який став доступним для дослідників тільки у роки державності. Вагомими на сторінках журналу стали передруки спогадів ветеранів із “Літопису Червоної Калини” 30-х рр., а також часописів “Український Скиталець”, “Народня Воля”, “Вісті комбатанта”. Ці публікації, враховуючи їх близький по відтворенню описуваних подій час, залишалися цінними джерелами дослідження історії, тому подання текстів для ознайомлення з ними ширшого загалу сучасного читача було цілком доцільним.

Через економічні складнощі у молодій державі редакція не змогла утримувати журнал, і з 1996 р. він був реформований у літературний збірник. На сьогодні “Літопис Червоної Калини”, що виходив у період становлення української держави, уже призабутий, рідко згадуються його матеріали у науковому обігу, хоча його зміст є багатим та цінним і, при належній популяризації видання, вони могли би зацікавити читачів та науковців.

У змісті “Літопису Червоної Калини” – видань 30-х та 90-х рр. ХХ ст. – серед публікацій про українські визвольні змагання значне місце займають матеріали, які містять джерельну інформацію щодо вивчення історії Західно-Української Народної Республіки. Це, передовсім, спогади учасників воєнно-політичних подій у Галичині та документи за 1918–1919 рр., а також біографічні матеріали про політичних діячів і військовиків. Тематика вищезгаданих публікацій групується навколо висвітлення Листопадових подій у Львові та у повітових містах краю, питань створення УГА та проведення військових операцій на захист проголошеної держави, організаційної та дипломатичної діяльності ЗУНР.

Загальну картину перебігу воєнних подій на українсько-польському фронті у 1918–1919 рр. дають надруковані у “Літописі Червоної Калини” воєнно-історичні хроніки. Серед публікацій цього плану об’ємна праця І. Карпинця “Історія 8 галицької бригади (давнішої “Групи Рудки” або “Групи Гофмана”)", в якій описується створення військового підрозділу на Рудківщині з перших днів листопада 1918 р. і до формування його в бригаду до середини січня 1919 р.²¹ Автор детально описав політичні та воєнні перипетії, в яких розгорталися протистояння між українськими і польськими збройними формуваннями, що вилилися у воєнні операції на лінії залізниці Перемишль–Львів. Дії українського військового підрозділу та польських загонів на Угнівщині (Рава-Руський пов.) за листопад–грудень 1918 р. і січень 1919 р. прослідкував С. Божик у хроніці “Шляхом слави 9-ої Бригади УГА”²², розвиток воєнної ситуації під м. Самбором представлено у публікації під назвою “Дещо з історії III Групи “Глибока” VIII...”²³. Воєнні хроніки дають можливість проаналізувати процес формування польової пошти УГА²⁴, розвиток санітарної служби²⁵, створення загону авіації в Галичині²⁶, військової розвідки²⁷ та інших військових підрозділів.

Вищезгадані та інші опубліковані на сторінках журналу воєнно-історичні хроніки цінні тим, що в них представлено події, за якими можна простежити у розвитку найважливіші бої та сутички, походи, розвідувальні операції. Хроніки

писалися на основі записів у військових журналах та особистих щоденниках, із залученням військових документів, що дає підстави розраховувати на повноту й достовірність поданої в них інформації. Всі події описані послідовно, з зазначенням дати, місця, переліком діючих військових підрозділів, прізвищ командирів. Важливими для досліджень є представлені авторами фотопортрети і групові фотознімки, карти місцевостей, схеми розташування військ та ведення боїв, фотографії військових пам'яток, підрядкові біограми учасників бойових дій.

Панорамне відтворення історії ЗУНР у воєнних хроніках конкретизують спогади-замітки про окремі епізоди воєнних дій. У багатьох аспектах на сторінках журналу висвітлюється акція Листопадового зриву у Львові та періоди боїв за місто²⁸, серед публікацій на ці теми спогади І. Фенціва "Українська артилерія у Львові"²⁹, М. Дем'янчука "Фрагменти з боїв на Підзамчу"³⁰, В. Горбая "Наступ на Кульпарків"³¹, М. Кривокульського "Пам'ятні хвилини: Спомин"³², В. Літинської. "Із записок 17-літньої"³³. Доповнюють картину акції у Львові описи подій у повітових містах краю: Тернополі, Жидачеві, Золочеві, Стрию, Самборі, Белзі, Чорткові, в яких ветерани розповідають про роззброєння австрійських державних військ, вибори місцевого комісаріату, запровадження розпоряджень Української Національної Ради, організаційну роботу з новобранцями та про інші дії українських військових формувань. У низці спогадів висвітлюються бойові операції під Чортковим, Жовквою, Бібркою, Бережанами, Хировом, Сокалем, Черчем та іншими важливими населеними пунктами на ділянках українсько-польського фронту.

У спеціальних рубриках журналу ("Матеріали і документи", "Архів") було надруковано копії низки документів, що висвітлювали діяльність командування українських армій, розкривали маловідомі сторінки важливих воєнних та політичних подій. На сторінках журналу оприлюднено зміст деяких дипломатичних депеш іноземних держав, а також наказів, інструкцій, звітів, листів керівників українських військових підрозділів. Вагомо прозвучала підбірка матеріалів, виданих у 1937 р., в яких редакція "Літопису Червоної Калини" опублікувала листи головнокомандувача УГА Д. Вітовського, звіт про чисельний стан УГА та один із бойових наказів за березень 1919 р., останній реорганізований наказ І Головної Української бригади та інші документи³⁴. У рубриці було надруковано Угоду 1919 р. між Секретаріатом ЗУНР і Польською правничою комісією³⁵, накази Начальної Команди українських військ у Львові³⁶, повітові звіти про перші дні листопада в Східній Галичині³⁷ та копії інших політичних документів, які на сьогодні мають цінність першоджерел дослідження історії. У них подавалася інформація про рід військ, іменну назву військового підрозділу, в якому служив ветеран, його військове звання, а в деяких біографічні відомості. Серед документальних матеріалів містяться списки загиблих, поранених та інвалідів війни³⁸. Публікацію нових документальних матеріалів журнал продовжив у 90-ті рр. Тему історії УГА – регулярної армії ЗУНР – на сторінках видання висвітлив В. Гордієнко, в праці якого надруковані та прокоментовані тексти урядових звернень і наказів, телеграми повітових комісарів, поіменні списки урядовців деяких державних структур та інші маловідомі історико-документальні матеріали³⁹.

Журнал публікував біографії визначних політичних діячів ЗУНР і військовиків. Серед матеріалів видання 30-х рр. заслуговує на увагу праця Ключенка О. "Генеральна Булава УГА", який аналізує історичні умови формування офіцерського

корпусу УГА, військову діяльність генералів В. Курмановича, М. Омеляновича-Павленка, А. Шаманека, О. Грекова, Є. Мишківського⁴⁰. Серед публікацій про Д. Вітовського надруковано нарис Л. Лепкого до річниці смерті полковника, в якому детально описуються обставини його загибелі, а також подаються цінні біографічні відомості⁴¹. З особливою увагою і теплою написав про А. Шаманека С. Шухевич, який високо оцінив його рівень як фахового військовика, а також заслуги перед українським народом⁴². У “Літописі Червоної Калини” 90-х рр. матеріали про стрілецьких старшин і політиків Української держави подавалися у рубриці “Постаті. Хто є хто?”. Тут були надруковані нариси Р. Коритка “Євген Петрушевич – президент ЗУНР”⁴³, І. Ходака “Дмитро Вітовський – провідник Листопадового Чину”⁴⁴, Р. Горака “Ад’ютант Вітовського та його брати”⁴⁵, а також цікава інформація про Мирона Тарнавського, Теодозія Галущинського, Осипа Микитку, Івана Іванця та ін. Ювілейну дату історії Січового стрілецтва у цій рубриці акцентував підзаголовок “До 80-річчя Українського Січового Стрілецтва” і редакція опублікувала ґрунтовно написані статті І. Головацького про полковника Василя Дідушка⁴⁶, та Ю. Кучабського про полковника Василя Кучабського⁴⁷. Публікації журналу знайомили читачів із маловідомими на той час героїчними постатями українських визвольних змагань, подаючи джерельний матеріал, який став доступним для дослідників тільки у роки державності.

Отже, у змісті “Літопису Червоної Калини” визвольна боротьба українського народу багатогранно розкривалася у воєнно-історичних хроніках, мемуарах, публікаціях документів, біографічних нарисах. Опублікований на сторінках журналу ґрунтовний фактологічний матеріал та тексти документів порушують низку питань історичної тематики та заслуговують на увагу як перспективні джерела дослідження історії.

¹ Українська революція і державність (1917–1920 рр.): Наук.-бібліогр. вид. / НАН України. Нац. б-ка імені В. І. Вернадського. – Київ, 2001. – 816 с.

² Західноукраїнська народна республіка // Там само. – С. 569–619.

³ Список джерел до історії української визвольної війни 1914–1921 рр. / Уклав і написав передм. Шендрик І. // Передирій В. А. Видання “Червоної Калини” (1922–1939): Історико-бібліографічне дослідження / Відп. ред. Є. П. Наконечний. – Львів, 2004. – С. 245–247.

⁴ В. М[удрий]. “Червона Калина” // Діло. – 1929. – № 138. – 29 черв. – С. 3–4.

⁵ Андрусак Т. Шухевич Степан // Довідник з історії України / За заг. ред. І. Підкови і Р. Шуста. – 2-е вид., допр. і допов. – Київ: Генеза, 2001.

⁶ Навроцький Осип // Там само. – С. 492.

⁷ Денека О. Матчак Михайло // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енцикл. слов. / За ред. М. М. Романюка. – Львів, 1998. – Вип. 5. – С. 198–200.

⁸ Комариця М. Лепкий Лев Сильвестрович // Там само. – 1994. – Вип. 1. – С. 115.

⁹ Якимович Б. Тиктор Іван Микитович // Там само. – 1996. – Вип. 3. – С. 291–298.

¹⁰ Словник символів / За заг. ред. О. І. Потапенка. – Київ: Народознавство, 1997. – С. 63–64.

¹¹ Червона Калина: Літературний збірник “Українського Січового війська” / За ред. М. Угрин-Безгрішного. – Львів: Кіш “Українські Січові Стрільці”, 1918. – 144 с.

¹² Чарнецький С. “Ой у лузі червона калина похилилася...” // Стрілецька Голгофа: Спроба антології / Упоряд., авт. вступ. ст. і прим. Т. Ю. Салига. – Львів: Каменяр, 1992. – С. 115.

¹³ Шаповал Ю. Галущинський Михайло // Українська журналістика в іменах... 1997. – Вип. 4. – С. 45–46.

- ¹⁴ *Галуцинський М.* [Ред. замітка] // Історичний Календар-альманах Червоної Калини на рік 1926. – С. 34.
- ¹⁵ *Грицак С.* Анкета у справі українських визвольних змагань // Календар Червоної Калини на 1924 рік. – С. 178–180.
- ¹⁶ Відозва // Каталог книгарсько-видавничої спілки “Червоної Калини”. – Львів, [1925]. – С. 10.
- ¹⁷ Див.: *Передирій В. А.* Видання “Червоної Калини”... – С. 34–35.
- ¹⁸ Від Видавництва // Літопис Червоної Калини. – 1938. – Ч. 1. – С. 3.
- ¹⁹ Див.: *Передирій В. А.* Видання “Червоної Калини”... – С. 328–331.
- ²⁰ *Передирій В.* “Літопис Червоної Калини” – часопис періоду становлення незалежності України (1991–1996 рр.) // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики / НАН України. ЛНБ ім. В. Стефаника; Відп. ред. М. М. Романюк. – Львів, 2006. – Вип. 14. – С. 397–409.
- ²¹ *Карпинець І.* Історія 8 галицької бригади (давнішої “Групи Рудки” або “Групи Гофмана”) // Літопис Червоної Калини. – 1932. – Ч. 6. – С. 7–10; Ч. 7/8. – С. 12–16; Ч. 10. – С. 16–20; Ч. 11. – С. 19–22; Ч. 12. – С. 18–24.
- ²² *Божик С.* Шляхом слави 9-ої Бригади УГА // Там само. – 1934. – Ч. 4. – С. 8–13; Ч. 5. – С. 12–16; Ч. 6. – С. 8–11.
- ²³ *Р. Л.* Дещо з історії III Групи “Глибока” VIII Самбірської Бригади // Там само. – 1934. – Ч. 9. – С. 10–13; Ч. 10. – С. 9–13.
- ²⁴ *Секретар М.* Польова пошта УГА // Там само. – 1930. – Ч. 9. – С. 4–8; передрук у “Літописі Червоної Калини”. – 1993. – Ч. 1/3. – С. 12–14.
- ²⁵ *Гайдучок С.* Слідом санітарної служби в 4 золочівській бригаді // Там само. – 1930. – Ч. 3. – С. 12–14; Ч. 4. – С. 16–18.
- ²⁶ *Лемківський І.* Летунство УГА // Там само. – 1938. – Ч. 11. – С. 7–10; Ч. 12. – С. 15–17.
- ²⁷ *Вислоцький І.* Спомин розвідкового старшини 1919–23 рр. // 1934. – Ч. 4. – С. 3–5; Ч. 5. – С. 6–10; Ч. 7/8. – С. 8–11; передрук у “Літописі Червоної Калини”. – 1992. – Ч. 8/9. – С. 23; Ч. 10/12. – С. 7–9.
- ²⁸ Періодизацію боїв див. за: *Литвин М.* Українсько-польська війна 1918–1919 рр. – Львів: Інститут українознавства НАНУ; Інститут Центрально-Східної Європи, 1998. – С. 51–106.
- ²⁹ *Фенців І.* Українська артилерія у Львові 1–21.XI.1918 р. // Літопис Червоної Калини. – 1929. – Ч. 1. – С. 36.
- ³⁰ *Дем’янчук М.* Фрагменти з боїв на Підзамчу // Там само. – 1933. – Ч. 6.
- ³¹ *Горбай В.* Наступ на Кульпарків // Там само. – 1931. – Ч. 1. – С. 9–11.
- ³² *Кривокульський В.* Памятні хвилини: Спомин // Там само. – 1938. – Ч. 11. – С. 11–12.
- ³³ *Літинська В.* Із записок 17-літньої // Там само. – 1936. – Ч. 11. – С. 2–3; Ч. 11. – С. 2–3.
- ³⁴ Див.: Матеріали і документи // Там само. – 1937. – Ч. 2–6, 7/8.
- ³⁵ *Ганкевич Л.* Умова заключення дня 1 лютого 1919 р. у Львові між повновласниками Державного Секретаріату Західно-Української Народної Республіки та Польською Правничою Комісією в справі ранених, полонених та інтернованих // Там само. – 1934. – Ч. 10. – С. 14–16.
- ³⁶ *Марітчак М.* Два денні накази з листопада 1918 року Начальної Команди українських Військ у Львові // Там само. – 1938. – Ч. 4. – С. 10.
- ³⁷ Перші дні листопада в Східній Галичині // Там само. – 1930. – Ч. 2. – С. 23–24; Ч. 3. – С. 20–21; Ч. 5. – С. 22–23.
- ³⁸ *Каровець М.* Листа втрат I-ої бригади УСС (1919 р.) подана б. п. духовником УСС... // Там само. – 1930. – Ч. 5. – С. 21–22; Ч. 6. – С. 22; Ч. 7/8. – С. 34–37.
- ³⁹ *Гордієнко В.* Листопад. Сходження на Голгофу: (Історія УГА) // Там само. – 1991. – Ч. 1. – С. 2–8; Ч. 2. – С. 2–9; Ч. 3. – С. 2–9.
- ⁴⁰ *Ключенко О.* Генеральна Булава УГА // Там само. – 1931. – Ч. 4. – С. 5–10; Його ж. Генералітет УГА // Там само. – 1931. – Ч. 10. – С. 4–7.
- ⁴¹ *Лепкий Л.* В річницю смерті полк. Дмитра Вітовського // Там само. – 1930. – Ч. 7/8. – С. 3–4.
- ⁴² *Шухевич С.* Полковник УГА Альфред Шаманек: В десяти роковини смерті // Там само. – 1930. – Ч. 6. – С. 3–5.
- ⁴³ *Коритко Р.* Євген Петрушевич – президент ЗУНР // Там само. – 1991. – Ч. 1. – С. 32–34.

- ⁴⁴ *Ходак І.* Дмитро Вітовський – провідник Листопадового Чину // Там само. – 1991. – Ч. 2. – С. 45–49.
- ⁴⁵ *Горак Р.* Ад’ютант Вітовського та його брати // Там само. – 1993. – Ч. 3/4. – С. 12–16.
- ⁴⁶ *Головацький І.* Галичанин, який прислужився Великій Україні // Там само. – 1948. – Ч. 4/6. – С. 22–25.
- ⁴⁷ *Кучабський Ю.* Полковник Кучабський // Там само. – 1994. – Ч. 4/6. – С. 26–29.

Valentyna Peredyrii. SOURCE MATERIALS FOR THE STUDY OF THE ZUNR HISTORY ON THE PAGES OF CHRONICLES OF CHERVONA KALYNA

The article explores documents, military and historical chronicles of the 1918-1923 liberation struggle, memoirs and biographical profiles of the prominent ZUNR leaders that were published in the Chronicles of Chervona Kalyna.

Key words: *Chronicles of Chervona Kalyna, editorial board, the ZUNR, liberation struggle.*